

London 2011

Rapport från Folk och Försvars studieresa
29 oktober-2 november 2011

www.folkochforsvar.se

Stockholm den 15 november 2011

Inledning

David Cameron fick ingen mjukstart när han tillträdde som premiärminister efter valet i maj 2010. Utmaningarna var många: ingen egen majoritet i parlamentet, en djup ekonomisk kris, ett kommande OS. Efter några dramatiska dagar presenterades dock en koalition med Liberalerna och kort därefter ett omfattande åtstramningspaket.

Under vår resa till London kom de flesta diskussioner att kretsa kring de nedskärningar som nu genomförs. Kombinationen stor ambition med färre resurser kräver högre grad av prioriteringar och effektiva lösningar. Så utmaningarna kvarstår. De övergripande frågeställningarna vi hade kommit för att fördjupa oss i var bland annat hur Storbritannien ser på sin säkerhetspolitiska roll under dessa förutsättningar. Hur påverkas de internationella samarbetena och de militära insatserna? Hur möter man hot i en oviss tid?

Resan innehöll bland annat möten på tankesmedjor och försvarsdepartementet, besök på parlamentet och samtal med företrädare för Home office och den svenska ambassaden. Programmet i sin helhet återfinns sist i rapporten.

Folk och Försvar vill främja möten och diskussion mellan människor. En styrka med våra studieresor är blandningen av olika åldrar, intresseområden samt yrkes- och organisationsbakgrunder. Det bidrar till givande diskussioner med breda perspektiv, vilket vi värdesätter högt. Deltagarna på den här studieresan bidrog i högsta grad till att lyfta fram ett brett spektrum av frågor och infallsvinklar samt en god stämning.

I början av studieresan delades deltagarna in i grupper med uppgiften att bevaka olika ämnesområden under resans gång. Följande reserapport redovisar deltagarnas intryck och iakttagelser under resan.

I utformandet och genomförandet av resan har Folk och Försvar haft ett mycket värdefullt samarbete med Sveriges ambassad i London. Vi vill framföra ett stort tack till ambassadör Nicola Clase och förste ambassadsekreterare Helena Reitberger. Utan deras hjälp hade programmet inte blivit så välmatat med så intressanta möten.

Vi sänder även ett varmt tack till ambassadör Paul Johnston på Storbritanniens ambassad i Stockholm, som talade på vårt förmöte inför studieresan.

Lena Bartholdson
Bitr. generalsekreterare Folk och Försvar

Innehållsförteckning

Sammanfattning Fredrik Müller-Hansen	4
Inrikespolitik och ekonomi Författare: Heléne Rådemar, Lars Elinderson, Sture Nordh och Joakim Ekström	5
Utrikespolitik och bilaterala relationer Författare: Eva Haldén, Johan Hedén, Olof Erixon och Henrik Karlsson	7
Försvars- och säkerhetspolitik Författare: Anna Sundberg, Mats E Engman, Peter Wibjörn och Magnus Sjöland	10
Terrorism och extremism Författare: Ulf Eliasson, Runar Viksten och Désirée Pethrus	12
Social oro och upploppen Författare: Marcus Brixskiöld, Inger Viklund Persson och Fredrik Peedu	14
Program	16
Deltagarförteckning	20

Sammanfattning

Vid tiden för vår studieresa hade David Cameron och hans koalitionsregering suttit vid makten i lite drygt ett och ett halvt år. Denna period har dominerats av princip en enda politisk fråga; ekonomin. När koalitionsregeringen tillträdde var Storbritanniens ekonomi hårt sargad av den finansiella krisen samt ett enormt budgetunderskott. Cameron vann valet i mångt och mycket på löftet att sanera ekonomin och få landet på fötter igen. Men resultatet har hittills uteblivit. Den ekonomiska tillväxten har i princip stannat av samtidigt som protesterna mot regeringens politik stundtals har varit våldsamma.

I princip ingen samhällssektor har undkommit drastiska budgetnedskärningar och även den brittiska försvarsmakten har drabbats hårt. Hösten 2010 presenterade koalitionsregeringen den försvars- och säkerhetspolitiska översynen, SDSR (Strategic Defence and Security Review). Regeringen fick utstå hård kritik för att ha presenterat en försvarsanalys som i mångt och mycket var driven av ekonomiska faktorer snarare än reella säkerhetspolitiska överväganden. SDSR utgör den grund på vilken den brittiska försvars- och säkerhetspolitiken ska utvecklas de närmaste åren. Samtliga vapenslag får utstå relativt kraftiga reduceringar där armén minskas med 7 000 man och flottan förlorar en hel del fartyg. Det mest kontroversiella var regeringens beslut att mer eller mindre omedelbart avskaffa det enda operativa hangarfartyget man hade och istället använda fartyget som en helikopterplattform. Detta innebar också att hela flottan av Harrier-flygplan togs ur tjänst. Istället ska två nya hangarfartyg byggas. Men då kostnaden är väldigt hög har regeringen beslutat att endast ett av fartygen ska göras operativ medan det andra enbart ska användas i reserv. Många bedömare menar därför att Storbritannien nu har förlorat sin förmåga att projicera makt runt om i världen och riskerar därmed att förlora sin maktställning i världen.

Vad gäller den inhemska säkerheten är det fortfarande Al-Qaida och i viss mån IRA som utgör de primära hoten. Koalitionsregeringen har reviderat antiterroriststrategin CONTEST som lägger stor vikt vid förebyggande åtgärder. De senaste två åren har Storbritannien drabbats av en rad terroristincidenter, till stor del tillskrivna Al-Qaida och Al-Qaidainspirerade grupperingar. Även IRA och olika grupper knutna till IRA har genomfört en del attacker i Nordirland. Hotet från republikanska grupperingar är ständigt närvarande och även om det nu råder fred på Nordirland så har inte IRA avskrivits som ett säkerhetshot. En annan stor säkerhetsfråga är OS i London 2012 som kommer att bli den största polisinsatsen i Storbritanniens historia.

Den nya regeringen försöker stärka de bilaterala relationerna. Inte minst försvarssamarbetsavtalet med Frankrike vittnar om detta. Men regeringen har även betonat vikten av goda relationer med Ryssland, Kina och inte minst Pakistan. Vad gäller Afghanistan har regeringen beslutat att den brittiska insatsen ska vara avslutad till 2015. Tories är traditionellt sett ett EU-skeptiskt parti. Men tack vare att Liberaldemokraterna ingår i regeringen så har de EU-negativa tongångarna varit något mildare än väntat. Däremot kan det skönjas en något mer negativ syn på EUs gemensamma försvars- och säkerhetspolitik som man menar inte fungerar på ett bra sätt. Den transatlantiska länken är fortsatt stark även om relationen mellan Storbritannien och USA kanske har "normaliserats" något sedan tiden Bush, Blair och Brown. Med USAs minskade engagemang i Europa så är det många som tror att Storbritannien kommer att få ett större ansvar i Nato och över europeisk säkerhet. I ljuset av de ekonomiska problemen landet har är det inte helt säkert att man klarar av att axla manteln.

Fredrik Müller-Hansen
Folk och Försvar

Inrikespolitik och ekonomi

Författare: Heléne Rådemar, Lars Elinderson, Sture Nordh och Joakim Ekström

Storbritannien är den tredje största ekonomin i Europa efter Tyskland och Frankrike. Efter att man tagit sig ur recessionen 1992, hade man en lång period av ekonomisk tillväxt som överträffade större delen av Västeuropa. Den globala finanskrisen 2008 drabbade dock landet särskilt hårt – inte minst på grund av den omfattande finansiella sektorn och de nära banden mellan de engelska och amerikanska finanssektorerna.

Finanskrisen och Labourregeringens stimulansåtgärder under 2008/09 medförde en dramatisk ökning av budgetunderskottet, som under 2009/10 nådde hela 11 procent – det största under hela efterkrigstiden och bland de största i världen. Samtidigt fördubblades statsskulden från drygt 40 procent av BNP till cirka 90 procent.

Hantering av finanskrisen var den viktigaste faktorn bakom Labours förlust i parlamentsvalet 2010. Valet ledde till den första koalitionsregeringen i Storbritannien under efterkrigstiden. Koalitionen Tories/Liberal Democrats har tillsammans 363 platser i underhuset (56 %), medan Labour har 258 platser (40 %). Övriga 29 platser fördelar sig mellan unionister, skotska, irländska och walesiska nationalister och andra mindre fraktioner. En begränsad översyn av valsystemet med inriktning mot ökade proportionella inslag ska genomföras under perioden. Flera bedömare anser att detta medför att koalitionsregeringar kommer att bli ett vanligare inslag i brittisk politik.

Den politiska överenskommelse som ligger till grund för koalitionen bygger i huvudsak på en gemensam syn på den ekonomiska politiken, utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken och huvuddelen av inrikespolitiken, medan man undviker frågor som innehåller potentiella konflikter mellan och inom partierna – t ex EU-frågan. En nationell petition (det krävs minst 100 000 namnteckningar) som aktualiserade en omröstning i parlamentet om medlemskapet i EU ledde nyligen till att 81 tory-ledamöter röstade mot regeringens och partiledningens linje i EU-frågan. Inget tyder dock på en omprövning av den nuvarande politiken.

Hantering av det stora underskottet i de offentliga finanserna är en central uppgift för den nya regeringen. I den budget som antogs sommaren 2010 lades en plan för anpassning som syftar till att minska underskottet till drygt 1 procent 2015. Konstitutionen innehåller en möjlighet för den sittande regeringen att när som helst inom fem år utlysa val till parlamentet.

Regeringsöverenskommelsen innebär att man inte kommer att utnyttja denna möjlighet, vilket skapar en viss stabilitet och goda förutsättningar att genomföra sin politik.

Den ekonomiska återhämtningen var stark under större delen av 2010, men har sedan dess fallit tillbaka som en följd av både internationella och inhemska faktorer. Eurokrisen och den fallande efterfrågan i eurozonen har samtidigt lett till lägre tillväxt och gjort det svårare att exportera sig ur krisen. Inflationen har ökat, men Bank of England fortsätter att driva en expansiv penningpolitik med hänvisning till att det beror på tillfälliga orsaker.

Oron för sjunkande tillväxtsiffror och växande arbetslöshet har medfört ett tryck på regeringen att revidera sin ekonomiska politik. Oppositionen föreslår ökade satsningar på framför allt infrastruktur och en sänkt moms för att öka den inhemska konsumtionen. Regeringen hänvisar till att det var sådana åtgärder som ledde till ökade underskott/högre statsskuld och inget tyder på en omorientering.

Den ekonomiska situationen

Vid tiden för vårt besök, oktober – november 2011 är den ekonomiska situationen i Storbritannien fortfarande besvärlig. Tillväxten har under lång tid varit svag, strax över noll, och arbetslösheten är hög. Arbetslöshetsnivån är cirka åtta procent, den högsta på 17 år. Speciellt ungdomsarbetslösheten på ca 20 % är ett betydande problem.

Den tidigare Labourregeringen lämnade ett stort budgetunderskott efter sig vid regeringsskiftet år 2010. Huvudorsaken till det var finanskrisen 2007 – 2008, där stora räddningspaket för banksektorn var nödvändiga. Man bedrev dessutom en relativt expansiv finanspolitik för att hålla sysselsättningen uppe, inte minst med sikte på det kommande valet.

I själva verket var budgetunderskottet större än väntat, vilket blev synligt när den nya koalitionsregeringen tog över. Inom Försvarsdepartementets område hade stora materielkontrakt träffats, utan att dessförinnan ha budgeterats. Det in-tecknar för lång tid betydande belopp i försvarsbudgeten.

Regeringens åtgärdsprogram för en starkare ekonomi innebär betydande budgetnedskärningar och skattehöjningar i syfte att få balans i den offentliga sektorn. Allt från socialt skydd till polis och försvar får mindre pengar. Momsen har höjts liksom en del avgifter, till exempel för universitetsstudier.

Konsekvenserna för hushållens ekonomi är betydande, vilket naturligtvis leder till att konsumtionsefterfrågan faller, med ytterligare risk för en krympande tillväxt och ökande arbetslöshet. Obalanserna i ekonomin har lett till att pundet fallit i värde, och regeringen har sett det som en möjlighet till en exportledd återhämtning. Samtidigt har det lett till ett ökat inflationstryck, inflationen är över fem procent.

Exportuppgången har kommit av sig på grund av eurokrisen vilket drabbat det exportberoende Storbritannien hårt. Det är penningpolitiken som fortsatt, trots inflationsnivån, står för de expansiva inslagen. Bank of England håller fast vid låga styrräntor, för närvarande 0,5 procent. Det är mot den här bakgrunden som försvaret i UK nu genomgår stora strukturförändringar. Ekonomiska besparingar är inte det enda skälet, men ett viktigt skäl till transformeringen. Den oro som finns i Storbritannien har tagit sig uttryck i St Paul-ockupationen där demonstranter som en följd av "occupy Wall Street aktionen" i New York försökte ta kontroll över Paternostertorget i anslutning till börser och Goldman Sachs kontor men efter en snabb insats av polisen flyttade de sig till en närliggande plats vid St. Paul's katedralen.

Utrikespolitik och bilaterala relationer

Författare: Eva Haldén, Johan Hedén, Olof Erixon och Henrik Karlsson

Inledning

Storbritannien står idag, liksom de flesta stater i västvärlden, inför stora och svårtolkade utmaningar. Tolkningsproblemen hänger samman med den osäkerhet som präglar flera av de frågor som ligger högt på den globala dagordningen, där dessa samtidigt tenderar att interagera på ett svårförutsägbart sätt. Detta tillstånd hänger i hög grad samman med att allt fler områden är globaliserade, dvs. karaktäriseras av en komplex och i många avseenden oöverblickbar invävdhet. I takt med att den finansiella och ekonomiska krisen fortsätter att växa och dessutom förvärras av eurokrisen påverkas också tidigare etablerade relationer och strategier som bas för att hantera problemen och utmaningarna. Att utrikespolitik inte heller är något separat politikområde skilt från inrikesfrågor framstår som mer och mer uppenbart, inte minst i Storbritannien. Annorlunda uttryckt är utrikespolitik som politikområde i kraft av sig självt kanske bara möjligt i situationer där statens överlevnad uppfattas som direkt hotad.

Dagens utrikespolitiska vägval för Storbritannien handlar i många avseenden om att förhålla sig till både det förflutna och till samtiden. Vad gäller det förstnämnda så är det rimligt att säga att Storbritannien ännu inte hittat en roll på den internationella arenan som överensstämmer med landets faktiska maktresurser. Självbildens som kolonial stormakt tycks dock leva kvar, trots att det gått mer än ett halvsekel sedan kolonialväldet upphörde. Banden till flera av de gamla kolonierna spelar alltjämt en betydelsefull roll för britternas syn på världen, samtidigt som flera av dessa erövrade självständiga positioner som både ekonomiska och politiska aktörer på den internationella arenan.

Vad gäller relationen till EU så har denna aldrig varit odelat positiv, utan snarare präglats av varierande grad av skepticism, samtidigt som Storbritannien knappast kan stå utanför denna gemenskap vare sig av ekonomiska/kommersiella eller maktpolitiska skäl. Enkelt uttryckt kan nog den brittiska synen på EU-medlemskapet beskrivas som nödvändigt men knappast i grunden önskvärt. Bevarandet av den speciella relationen till USA och upprätthållandet av den transatlantiska länken också ur ett EU-perspektiv är alltjämt den högst prioriterade delen av utrikespolitiken. Samtidigt präglas USA:s förhållningssätt av en varierande grad av ambivalens i dessa för britterna så centrala frågor.

Storbritannien och USA

Bandet till USA uppfattas fortfarande som den viktigaste bilaterala relationen, men det är uppenbart att så inte längre är fallet i USA. President Obama uttalade under året att Frankrike var USA:s viktigaste allierade. Detta bör nog skrivas på högtidstalskontot, men faktum är att USA:s intresse allt mer vänds mot Asien och Europa inklusive Storbritannien allt mer hamnar i ett stormaktspolitiskt bakvatten, även om EU:s och övriga Västeuropas ekonomiska betydelse för USA fortfarande får varje annan ekonomisk relation att verka dvärglik. Storbritannien är angeläget att bevara sin "speciella" relation, vilken man först och främst verkar se ur ett säkerhetspolitiskt/militärt perspektiv. Man förefaller mindre angelägen om att vilja utveckla och förbättra de ekonomiska relationerna, vilket kan synas märkligt. Därtill kommer att man inte verkar ha någon strategi för att anpassa sin politik gentemot USA så att den bättre sammanfaller med USA:s nya syn på världen, t.ex. i handelspolitiskt avseende. Valet av ett militärpolitiskt huvudspår ställer emellertid krav på fortsatt förmåga att uppträda som relevant, lojal och effektiv allierad vid USA:s sida. Den nyss genomförda strategiska översynen har således lett till beslut att bibehålla alla en stormakts attribut (strategisk kärnvapenavskräckning, expeditionär förmåga, hangarfartyg etc.) trots att det är uppenbart att allt detta kommer att ställa mycket stora krav på ekonomiska ansträngningar. Även om valet skulle vara det mest adekvata ur ett brittiskt perspektiv så har man inte ännu lyckats hantera de prioriteringar som en relativt sett minskande ekonomisk förmåga kommer att tvinga fram.

Storbritannien och EU/Europa

Den brittiska koalitionsregeringen med David Cameron i spetsen har en del utmaningar framför sig när det gäller hur EU-politiken ska utformas. Det konservativa partiet har en något kluven inställning till EU. Några "rebelliska" backbenchers har med f.d. försvarsministern Liam Fox i ledningen föreslagit en folkomröstning om hela medlemskapet i unionen. För närvarande är det hotet neutraliserat, men det skapar naturligtvis oro inför framtiden. Koalitionspartnern liberaldemokraterna har tappat kraftigt i de senaste opinionsmätningarna, och måste inför valet 2015 få ett genomslag i den förda politiken av två skäl. Det ena är att medlemmarna ska uppfatta koalitionsregerandet som meningsfullt och det andra att inte förlora stora delar av väljarunderlaget.

I likhet med Sverige har Storbritannien en något "perifer" ställning både geografiskt och politiskt i EU. Man vill ha ett starkt inflytande i unionen samtidigt som man står utanför eurozonen. Man accepterar inte heller ytterligare överföring av makt till Bryssel. Synen på unionens utveckling har också mycket gemensamt med Sveriges, bland annat inställningen till ett Turkiskt medlemskap. Till skillnad mot Frankrike och Tyskland ser man Turkiet som en strategiskt viktig allierad. I klimatfrågor och när det gäller utvecklingen i Arktis ser man gärna ett nära samarbete med Norden.

Den säkerhetspolitiska situation som uppstått när USA nu orienterar sig mot Asien skapar problem. Det "svarta hålet" i försvarsbudgeten tvingar fram kraftiga besparingar av försvarsanslaget, samtidigt som försvaret står inför en stor omorganisation. Ett sätt att kompensera för de kommande minskningarna i försvarsanslaget är ett omfattande bilateralt samarbete med Frankrike. De båda nationerna bär idag tillsammans cirka 75 procent av unionens sammanräknade försvarsutgifter. Man önskar naturligtvis att övriga nationer tar ett större ansvar och målet är att alla medlemsstater som deltar i det gemensamma försvarssamarbetet bör avsätta 2 procent av BNP till försvaret. Att Frankrike tar samarbetet på stort allvar styrks av att man är beredd att dämpa den hittillsvarande starkt protektionistiska hållningen till den inhemska försvarsindustrin och påbörja ett omfattande samarbete även vad gäller materielförsörjningen.

Att Storbritannien väljer att samarbeta med Frankrike är i sig intressant, men avtalet inskränker sig inte bara till detta formella försvarssamarbete, utan innefattar också bestämda säkerhetspolitiska initiativ på den internationella arenan. Storbritannien och Frankrike agerade tillsammans vid flera tillfällen under "den arabiska våren" i samband med krisen i Libyen. Tillsammans togs initiativet att utarbeta en plan för en flygförbudszon och därefter drev de båda frågan fram mot Säkerhetsrådets resolution 1973. Britternas inställning kan beskrivas med det gamla talesättet att "både vilja äta kakan och ha den kvar". Samtidigt som man vill ha ett fortsatt starkt inflytande över EU och dess framtid vill man hålla EU på behörigt avstånd. En konsekvens av detta förhållningssätt innebär att Storbritannien i vissa fall tenderar att prioritera separata bilaterala avtal framför multilaterala och gemensamma EU-lösningar.

Storbritannien och Afghanistan/Pakistan

Storbritannien och USA är de länder som lidit störst förluster i termer av både sårade och döda i samband med den pågående multinationella insatsen i Afghanistan. Britterna har som bekant ett problematiskt kolonialt förflutet både vad gäller Afghanistan och det område som kom att bli Pakistan. Det har också gradvis – enligt många bedömare tyvärr alldeles för sent – blivit uppenbart att Pakistan spelat en dubbelroll vad beträffar Afghanistan och de USA- och ISAF-ledda insatserna. Den brittiska relationen till Pakistan är svårbedömd, vilket inte minst hänger samman med de fundamentalt oklara pakistanska maktförhållandena. Här finns åtminstone tre rivaliserande maktkonstellationer och dessa inbördes relationer att relatera till i form av den pakistanska regeringen, den pakistanska militären och den pakistanska underrättelsetjänsten ISI. Det som däremot förefaller helt klart är att relationen mellan den brittiska och den pakistanska militären upprätthålls på kontinuerlig basis, samtidigt som det är fundamentalt oklart i vilken utsträckning den pakistanska militären kan och/eller vill kontrollera ISI. I ljuset av det planerade

trupptillbakadragandet från Afghanistan 2014 är med viss självklarhet varje fungerande relation med delar av det pakistanska maktetablissemanget av stort värde och här kan förhoppningsvis de brittisk-pakistanska militära relationerna spela en framtida roll.

Brittisk försvars- och säkerhetspolitik

Författare: Anna Sundberg, Mats E Engman, Peter Wibjörn och Magnus Sjöland

Delar av den brittiska försvars- och säkerhetspolitiken ligger fast enligt väl kända linjer. Relationen till USA betonas liksom behovet av att ha ett starkt försvar med en fullgod förmåga.

Ett område där det tydligt har skett en positionsförskjutning är synen på EU-samarbetet och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). Den förhållandevis positiva inställning till GSFP som kunde märkas under några år efter överenskommelsen 1998 i S:t Malo med Frankrike har nu förbytts i en alltmer pessimistisk syn på GSFP. En tydlig uppgivenhet kunde konstateras när det gäller möjligheterna för GSFP att fungera som en drivkraft för europeiska försvarsåtgärder och ett medel för att få fram fler insatsberedda styrkor i Europa. Samtidigt betonas att EU har en roll att spela som krishanterare i kriser av mer lågnivåkaraktär och som komplement till Nato. GSFP får dock aldrig underminera eller duplicera NATO. Motståndet mot en permanent planerings- och ledningsförmåga (OHQ) i EU är således fortfarande kompakt.

I Strategic Defence and Security Review (SDSR) från hösten 2010 fokuseras på fem övergripande utmaningar; insatser, strategiska osäkerheter, pengar, transformering och försvarsreform. Det viktigaste ingångsvärdet är det svåra ekonomiska läget. Målet är nu att få försvarsbudgeten i balans och nyckelorden är *"affordability"* och *"value for money"*. Efter år med alltför kortsiktigt perspektiv och vidlyftiga satsningar eftersträvas nu långsiktig kostnadseffektivitet vid materielanskaffning och en ekonomiskt hållbar plan. Detta görs genom en mängd mer eller mindre drastiska beslut som t.ex. ett tidigt avvecklande av Harrier-systemet och avveckling av ett hangarfartyg. Därtill avstår man från att ta nyligen moderniserade Nimrod övervakningsflygplan i operativ drift samt reducerar personalstyrkan med ca 20 000 militära befattningar och ca 25 000 civila. Även Försvarsministeriet ska reduceras relativt kraftigt samtidigt som man avser införa mera gemensamma (joint) lösningar.

En ny försvarsmaterielstrategi (Defence Equipment Strategy) ska enligt uppgift presenteras för Försvarsministeriet i december 2011. Innehållet har i skrivande stund ännu inte offentliggjorts men allt talar för att det kommer läggas stor vikt vid köp från hyllan (*"buying off-the-shelf"*). Huruvida Storbritannien i realiteten kommer att välja att agera i enlighet med detta återstår dock att se. Medvetenhet finns om det uppenbara dilemmat i att välja mellan att köpa från hyllan utomlands och att värna inhemska arbetstillfällen och nationell försvarsindustri.

Ett sätt att stödja den nationella försvarsindustrin är att främja exporten och enligt uppgift är detta en viktig prioritet för Försvarsministeriet, helt i linje med koalitionsregeringens och ministerns positiva inställning till exportstöd. Det framhölls att det inte enbart handlade om ekonomiska motiv utan att detta är en del av främjandet av brittisk säkerhetspolitik i bredare termer och av brittiskt engagemang i andra länder. Storbritannien har även en policy för att öka konkurrensen och mångfalden, så att inte de små och medelstora bolagen trängs ut av de stora. Noteras kan att en stor del av den engelska försvarsindustrin ägs av utländska intressen, precis som i Sverige. Storbritannien har genomfört fler privatiseringar inom försvars- och säkerhetsområdet än Sverige.

Angående relationen till Sverige blir det bestående intrycket att Sverige just nu står högt i kurs i Storbritannien och att det generellt finns ett stort intresse. De många positiva kommentarerna sträckte sig utöver vad som kan betraktas som vanlig artighet. Återkommande lyftes Sveriges deltagande i internationella insatser fram, inte minst hur framgångsrikt och snabbt Sverige bidrog med Gripen i Libyeninsatsen, men även svensk försvarsindustri framhölls som ett positivt exempel. Den nuvarande koalitionsregeringen i Storbritannien betonar framför allt bilateralt försvarssamarbete alternativt regionalt samarbete i mindre grupper av länder. Mycket

uppmärksamhet visas det bilaterala avtalet mellan Frankrike och Storbritannien från november 2010. Från brittiskt håll tycks finnas en ambition att inte framställa avtalet som varande exklusivt och stängt utan det betonades i generella termer att man inom vissa specifika områden, på längre sikt, kan vara öppen för samarbeten med andra grupper av länder. Några konkreta planer på att släppa in andra länder tycktes dock inte finnas.

Den förra försvarsministern Liam Fox, som avgick i oktober tidigare i år, framhöll ofta vikten av High North och samarbetet i kretsen Northern Grouping Initiative, där både Sverige och Storbritannien ingår. Återstår att se om försvarsministern Philip Hammond kommer att visa ett lika stort intresse som sin föregångare. Överhuvudtaget märktes ännu en viss osäkerhet om vad skiftet på ministerposten kan komma att betyda för ministeriet och för försvars- och säkerhetspolitiken, inte minst gällande Hammonds syn på budgeten och behovet av ytterligare nedskärningar för att få en försvarsbudget i balans. Hans nära relation till finansminister George Osborne och hans förflutna som skuggregeringens finanspolitiska talesman lyftes flera gånger fram som en möjlig vink om ett ekonomiskt fokus och att fler åtstramningar kan vara att vänta.

Terrorism och extremism

Författare: Ulf Eliasson, Runar Viksten och Désirée Pethrus

Hotet från terrorismen har under lång tid präglat Storbritannien. Från slutet av 1960-talet fram till 1990-talet förekom en lång rad blodiga terrordåd både i Nordirland och i övriga Storbritannien. På senare år har den Nordirlandrelaterade terrorismen åter aktualiserats då det genomförts attentat av republikanska grupper som motsätter sig fredsprocessen. Efter terrorattentaten i USA 2001, Madrid 2004 och London 2005 har hotet framförallt handlat om al-Qaidarelaterad terrorism.

Ett flertal olika åtgärder har vidtagits för att bekämpa terrorismen. Frågor som aktualiserades under Folk och Försvars studieresa handlade om arbetet för att motverka religiös och politisk extremism samt om att briterernas användning av signalspaning och frihetsberövanden i några fall prövats av Europadomstolen.

Det förebyggande arbetet

Den brittiska regeringens arbete för att motverka politisk och religiös extremism behandlas i den brittiska strategin för att bekämpa terrorism (CONTEST). Den senast reviderade versionen av CONTEST beslutades sommaren 2011. CONTEST handlar, i likhet med den svenska nationella strategin för att motverka terrorism, om att förebygga (prevent), avvärja (pursue), skydda (protect) och förbereda hanteringen av konsekvenserna av en attack (prepare).

Vissa delar i det förebyggande arbetet har lyfts fram som särskilt angelägna av den brittiska regeringen. För det första ska gränstragningen mellan det förebyggande arbetet som bedrivs av Home Office och integrationspolitiken som bedrivs av Department for Communities and Local Government bli tydligare. Det får inte vara så att det bedrivs integrationspolitiska åtgärder som kan försämra förutsättningarna för det förebyggande arbetet. Enligt inrikesminister Theresa May får det t.ex. inte längre förekomma att det allmänna ger stöd till organisationer som motsätter sig grundläggande värden som mänskliga rättigheter, likhet inför lagen och demokrati. May nämner också att det ska vidtas förebyggande åtgärder som syftar till att ge råd och stöd till personer som kan vara mottagliga för extremistiska idéer. Ett sådant arbete sker sedan några år tillbaka i det s.k. Channel-programmet i samverkan med bl.a. polis, socialtjänst, skola och trossamfund. Channel-programmet handlar om att stödja individer som ligger i riskzonen för att dras in i extremism. I samhällsdebatten har kritiker hävdade att programmet handlar om en mer allmän övervakning av muslimer och ett utpekande av barn och ungdomar som potentiella terrorister. Den brittiska regeringen menar att balansen mellan kraven på effektivitet och kraven på respekt för individens integritet kan upprätthållas bl.a. genom att programmet handlar om att identifiera vissa sårbara individer och inte om någon allmän bredare övervakning. Programmet ska dessutom vara inriktat mot alla former av religiös och politisk extremism.

Avgöranden i Europadomstolen av betydelse för terrorbekämpningen

I kampen mot terrorism har det ofta visat sig svårt att hålla en rimlig balans mellan kraven på effektivitet och kraven på respekt för mänskliga rättigheter. I Europadomstolens praxis finns fall som visar att även Storbritannien haft svårigheter med denna balansgång. När det gäller skyddet för privat- och familjelivet är fallet Liberty mot Förenade kungariket 2008 (58243/00) av särskilt intresse eftersom det gällde användningen av signalspaning som ju är ett område som varit föremål för stor debatt i Sverige. I fallet kom Europadomstolen fram till att klagandenas rättigheter avseende privat- och familjeliv kränkts. Domstolen menade bl.a. att det av den brittiska lagstiftningen inte framgick med tillräcklig tydlighet vilken övervakning och kontroll som fanns kring avlyssningen samt under vilka förutsättningar det material som samlades in kunde användas, bevaras och förstöras. Vid den tid som fallet avsåg reglerades denna typ av frågor inte i en offentlig lagtext och kontrollen utövades av den ansvarige ministern. Domstolen menade att regler för hur det insamlade materialet kunde

användas och bevaras skulle fastställas på ett sätt som allmänheten kunde ta del av. De brittiska reglerna som bl.a. syftar till att underrättelseinhämtning ska gå att förena med de krav som ställts upp i Europakonventionen finns i Regulation of Investigatory Powers Act 2000 (RIPA) och Intelligence Services Act 1994 (ISA). Efter fallet Liberty har vissa förändringar gjorts i RIPA bl.a. avseende regimen för hur kommunikationsdata får åtkommas (part I). Förändringar har också gjorts i den uppförandekod rörande detta område som utfärdas och kontinuerligt ses över med stöd av RIPA (part IV). I Europadomstolens avgörande den 18 maj 2010 i fallet Kennedy mot Förenade kungariket ansåg Europadomstolen att den nuvarande RIPA-regimen rörande avlyssning av kommunikation är förenlig med Europakonventionens krav.

Två andra domar från Europadomstolen med både principiell och praktisk betydelse för terrorismbekämpningen är fallen Al-Skeini m.fl. mot Förenade kungariket och Al-Jedda mot Förenade kungariket båda avgjorda den 7 juli 2011. Bakgrunden var det brittiska engagemanget i Irak efter invasionsfasen slut. Det förstnämnda fallet handlade om skyldigheten för ett konventionsland att genomföra en effektiv utredning när användning av dödligt våld orsakat förluster bland civilbefolkningen. Det andra fallet handlade om att en irakisk civil hållits frihetsberövad under mer än tre år (oktober 2004 - december 2007) utan rättegång. I båda fallen ansågs Storbritannien ha brutit mot Europakonventionen. Fallen är intressanta bl.a. därför att Europadomstolen kom fram till att Europakonventionen ansågs tillämplig trots att det brittiska agerandet ytterst föll tillbaka på resolutioner av säkerhetsrådet (1483 och 1546) med vida mandat, av typen "take all necessary measures to contribute to the maintenance of security and stability". Storbritannien ansågs i Al-Skeinifallet agera som ockupationsmakt varför truppens agerande var att hänföra till Storbritannien och inte till FN.

Social oro och upploppen i Storbritannien

Författare: Marcus Brixskiöld, Inger Viklund-Persson och Fredrik Peedu

Arbetslösheten i Storbritannien har nått rekordnivå. En miljon ungdomar, 21,9 procent, är utan arbete. Det är den högsta siffran på närmare tjugo år. En av fem unga står utanför arbetsmarknaden. De riskerar att bli en förlorad generation. Fackföreningar och företagare kräver omedelbara åtgärder för att ta itu med problemen.

Det är denna generation som var inblandade i de svåra kravallerna i London, Manchester, Birmingham och flera andra städer i augusti, de värsta sedan mitten av 1980-talet. Kravallerna utlöstes när Mark Duggan sköts ihjäl av polis när han skulle gripas i Tottenham, en förort med den högsta arbetslösheten i London. Omständigheterna kring dödsjutningen och polisens agerande väntas inte bli klarlagda förrän en oberoende kommission, The Independent Complaints Commission, ICPC, lägger fram sin rapport.

London är världens mest övervakade stad med 4,5 miljoner kameror, något som invånarna ser som en trygghet, och som bidrog till att många av dem som deltog i kravallerna kunde gripas och ställas inför rätta. Men omfattningen är svår att bedöma och det kommer att dröja åtskilliga månader innan den juridiska processen kan avslutas.

Politiker från alla läger var eniga i sina fördömanden. "Våldet som polis och allmänhet utsatts för kan inte rättfärdigas och inte heller skadorna på egendom", sade premiärminister David Cameron. "Det finns ingen ursäkt för vandaliseringen. Ni kommer att känna av lagens fulla kraft. Och om ni är gamla nog att begå dessa brott då är ni också gamla nog att straffas för dem". Cameron framhöll också att "ingen ska tvivla att vi ska göra allt för att åter få lugn på Storbritanniens gator".

I underhuset sade inrikesminister Theresa May att "vi kan aldrig bortse från att den enda ansvarige för ett brott är den kriminella. Alla, oavsett bakgrund, kan välja mellan det som är rätt och fel. Men ingen tvivlar på att det våld vi har bevittnat de senaste dagarna är symptom på att något är djupt oroande i vårt samhälle. Nästan två miljoner barn växer upp i hem där ingen arbetar. Ett av tre barn lämnar grundskolan utan att kunna läsa eller skriva. Vi har den högsta nivån av drogmissbruk i Europa. Detta är allvarliga problem och vi kan inte fortsätta att ignorera dem" sade May.

Orsakerna bakom höstens kravaller har sedan augusti debatterats i politiska och akademiska kretsar och i media. Teorierna varierar från arbetslöshet till budgetnedskärningar, sociala förhållanden, inflytandet från sociala medier, gängkultur och kriminell opportunist.

Underhusets inrikesutskott undersöker polisens agerande, vilka beslut som togs, hur dessa fattades och vilka lärdomar som kan dras av kravallerna. Hur myndigheterna ska ta itu med problemen och vilka åtgärder som vidtas återstår att se.

En analys från justitie- och inrikesdepartementet visar att gängbildning inte spelade någon större roll. 13 procent av de gripna tillhörde något gäng. Två tredjedelar av de unga var i behov av specialutbildning och en tredjedel hade lämnat skolan.

Oberoende forskare vid National Centre for Social Research, NCSR, har presenterat sin undersökning, "Augustikravallerna i England – att förstå unga människors inblandning". Forskarna besökte flera av de drabbade områdena bl.a. Tottenham och Birmingham samt även områden som inte drabbades. De talade både med många som deltog och sådana som inte var inblandade samt med affärsägare, ungdomsledare och kommunala företrädare.

Rapporten visar att bidragande orsaker var tristess, gruppsyck, grusade förhoppningar om en bättre framtid, arbetslöshet, ilska mot polisen och möjligheten att gratis skaffa sig eftertraktade varor. Uppfostran, utbildning och familjens attityd spelade en avgörande roll.

Rapporten visar att sociala medier inte nödvändigtvis utlöste oroligheter men att de påskyndade utbytet av information och därmed ökade antalet deltagare. Det samma gällde för TV:s sändningar och snabba information om var upploppen skedde och hur de utvecklades.

Sociala medier innehöll uppmaningar med krav på rättvisa efter dödsskjutningen av Duggan. Facebook, Twitter och Blackberry Messenger användes i hög grad för att organisera stölder och vandalisera butiker. Efter hård kritisk tvingades premiärminister Cameron att ta tillbaka ett förslag att begränsa dessa medier. Men sociala medier utnyttjades även i positivt syfte av tiotusentals personer för att samordna hjälpen lokalt för att återställa och rensa upp efter stölder och vandalisering av butiker. Kostnaderna var enorma. 300 miljoner pund har anslagits i ersättning till de drabbade i London.

Rapporten ska ingå i "The Independent Riots Communities and Victims Panel" som upprättats för att försöka förstå orsakerna bakom kravallerna, vad som kunnat göras annorlunda för att förhindra dem och hur kommuner kan göras medvetna om framtida liknande problem. I mars nästa år ska panelen rapportera till premiärminister Cameron, biträdande premiärministern Nick Clegg och oppositionsledaren Ed Milliband.

Myndigheterna har beslutat att begränsa demonstrationer under de Olympiska spelen i London nästa sommar. Det skedde mot bakgrund av aktionen Occupy London utanför St Pauls Cathedral. Efter att ha avisats från börser Stock Exchange har området sedan mitten av oktober intagits av demonstranter som upprättat ett välorganiserat tältläger utanför det kända turistmålet i protest mot kapitalismen och bankchefernas höga löner. Demonstrationen ledde till att katedralen stängdes under några dagar för första gången sedan andra världskriget.

Bevakningen inför och under OS blir den mest omfattande i Storbritannien någonsin. Den beräknade kostnaden för säkerheten, där 12 000 poliser, 6 000 civilklädda soldater och 10 000 civila vakter ingår, beräknas till 4,5 miljarder pund. Regeringen har framhållit att upplopp inte ska påverka OS och att allt ska göras för att förhindra oroligheter.

Folk och Försvars studieresa till London, 29 okt-2 nov 2011

Program

Lördag 29 okt		
09:45	Samling på Arlanda, terminal 5	
11:15	Avresa Arlanda (SK 531)	
12:50	Ankomst London, Heathrow Transport till hotellet: Corus Hotel Hyde Park London	Lancaster Gate W2 3LG
Eftermiddag	Egen tid	
17:30-18:45	Introduktion och självpresentation på hotellet	Hotellet: Beech room
19:00	Traditionell engelsk pubmiddag på restaurang the Mitre	24 Craven Terrace Lancaster Gate
Söndag 30 okt		
08.30-11:30	Guidad busstur i London, avfärd från hotellet	
11:50-13:20 (ca)	Besök på Churchill War Rooms	King Charles Street
	Egen tid	
15:30	Gemensam promenad från hotellet till ambassadresidenset	
16:00-17:30	Afternoon Tea and introduction to UK politics by Ambassador Nicola Clase	Ambassador's Residence, 27 Portland Place
Kväll	Egen tid	

Måndag 31 okt		
08:15	Avfärd med buss från hotellet till Ministry of Defence	
09:00-13:00	<p>Meeting at the Ministry of Defence</p> <p>09:00-09:15 Welcoming remarks by the Minister for International Security Strategy, Mr Gerald Howarth, MP</p> <p>09:15-09:30 The challenge for Defence following the Strategic Defence and Security Review – Jon Day CBE, Second permanent Secretary</p> <p>09:45-10:30 Current operational priorities: Libya and Afghanistan Sara Houghton, Ass. Head Afghanistan Policy and Steve Horne, Ass Head, Libya Policy</p> <p>10:30-10:45 Coffee break</p> <p>10:45-11:15 MoD's future priorities – Edward Ferguson, Head of Strategy and Priorities</p> <p>11:15-11:45 Defence cooperation with France and within the EU Sandy Johnston, Ass. Head (France), NATO and Europe Policy and Joy Harkness, Ass. Head (EU), NATO and Europe Policy</p> <p>11:45-12:15 Meeting the challenges tomorrow: Defence transformation – Col Lincoln Jopp, Ass. Head, Strategy Development</p> <p>12:15-13:00 Q&A – (Tom McKane, Edward Ferguson, Col Lincoln Jopp MC)</p>	Ministry of Defence, Main building, Whitehall, London SW1A 2HB
13:15-16:00 (inkl. lunch)	<p>Visit to Royal United Services Institute, RUSI</p> <p>13:15-14:00 Sandwich lunch provided at RUSI</p> <p>14:00-16:00 Discussions with RUSI experts – short introduction followed by Q&A</p> <p>Participants: Michael Codner, Senior Fellow and Director, Military Sciences Dr Lisa Aronsson, Research Fellow, Transatlantic Studies Dr Igor Sutyagin, Research Fellow, Russian Studies</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. UK perspectives on NATO post-Lisbon, including what might be expected in terms of EU/NATO co-operation, missile defence and 'partnerships' (France-UK co-operation; whole-of-NATO versus ad hoc coalition operations...) 2. Transatlantic relations in a recent historical perspective, particularly in light of (1) the evolving global strategic context and (2) real and expected defence cuts on both sides of the 	RUSI, Whitehall, London SW1A 2ET

	<p>Atlantic</p> <p>3. UK-, US- and NATO-Russia relations in the context of imminent presidential elections in Russia and the US and of stalling BMD talks</p> <p>4. UK experiences in Libya and Afghanistan with regards to lessons learned about force structure and deployability as well the ability to work with NATO</p> <p>5. Q&A Session</p>	
16:30-17:30	<p>Möte med Center for European Reform (CER) Storbritannien och EU</p> <p>Participants: Tomas Valasek, Director of Foreign Policy and Defence Philip Whyte, Senior Research Fellow, Economics</p>	Ambassaden, Ahlströmer Hall, 11 Montagu Place
	Promenad tillbaka till hotellet	
18:30-19:30	<p>Möte med journalisten William Horsley "Hur mår Storbritannien idag"?</p>	Hotellet: Beech room
	Egen tid	
Tisdag 1 nov		
08:45	Avfärd med buss från hotellet	
09:30-12:30	<p>The House of Parliament</p> <p>09:30:11:00 Tour of the Houses of Parliament</p> <p>11:15-12:30 Meeting with members of the <i>British-Swedish All-Party Parliamentary Group</i>, led by Lady Maddock, <i>British-Swedish All-Party Parliamentary Group</i> (President of the Anglo-Swedish Society)</p>	Room 2A, Committee corridor, Houses of Parliament
13:00-14:00	Lunch at 'Monkey & Me' (Thai restaurant) nearby the Swedish embassy	
14:00-15:30	Meeting with Home Office (Mr Tom Bell) for a presentation of the UK Counter terrorism strategies, "CONTEST" and "Prevent".	Swedish embassy Ahlströmer Hall, 11 Montagu Place
16:00-17:00	Meeting with experts at International Institute for Strategic Studies	Arundel House

	(IISS) regarding South Asia/Pakistan/Afghanistan Participants: Nigel Inkster, Director of Transnational Threats and Political Risk Rahul Roy-Chaudhury, Senior Fellow for South Asia Brigadier Ben Barry, Senior Fellow for Land Warfare Christian Le Miere, Research Fellow for Naval Forces and Maritime Security	13–15 Arundel Street, Temple Place London WC2R 3DX
18:15	Avfärd från hotellet	
19:00	Avslutningsmiddag på restaurang Simpson's-on-the-Strand	100 Strand
Onsdag 2 nov		
07:35	Avfärd till flygplatsen från hotellet	Samling i lobbyn
10:35	Avresa London, Heathrow (SK 526)	
14:10	Ankomst Stockholm/Arlanda terminal 5	

Folk och Försvars studieresa till London 29 oktober-2 november 2011

Deltagarförteckning

Förnamn	Efternamn	Titel	Organisation
Lena	Bartholdson	Bitr. generalsekreterare	Folk och Försvar
Marcus	Brixskiöld	Departementsråd	Justitiedepartementet
Joakim	Ekström	Director/Head of European Strategic Affairs	SAAB
Ulf	Eliasson	Analytiker	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Lars	Elinderson	Riksdagsledamot (M)	Konstitutionsutskottet
Mats E	Engman	C LEDES/INT	Försvarsmakten
Olof	Erixon	Jurist	Svenskt Näringsliv
Eva	Haldén	Fil.dr.	Försvarshögskolan
Johan	Hedén	Lärare	Hersby gymnasium
Henrik	Karlsson	Konsult	Blue3
Fredrik	Müller-Hansen	Utbildningsansvarig	Folk och Försvar
Sture	Nordh	Ordförande	Folk och Försvar
Fredrik	Peedu	Kommendörkapten	Försvarsmakten
Désirée	Pethrus	Riksdagsledamot (KD)	Utrikesutskottet
Heléne	Rådemar	Generalsekreterare	Svenska Lottakåren
Magnus	Sjöland	Ordförande	SME-D
Anna	Sundberg	Förste forskare	FOI
Peter	Wibjörn	Director Business Intelligence	SAAB
Inger	Viklund-Persson	Journalist	
Runar	Viksten	Ordförande	Försvarsunderrättelsesdomstolen